

CONTIDOS:

- Pronomes persoais
- Demostrativos
- Pronome anafórico
- Pronome enfático
- Pronome de identidade
- Pronome relativo
- Valores “especiais” dos casos

1. PRONOMES PERSOAIS

CASOS	PRONOMBRES PERSONALES				
	1ª PERSONA		2ª PERSONA		3ª PERSONA
	Singular	Plural	Singular	Plural	Singular / Plural
Nom.	ego	nos	tu	vos	
Voc.			tu	vos	
Acu.	me	nos	te	vos	se
Gen.	mei	nostri, nostrum	tui	vestri, vestrum	sui
Dat.	mihi	nobis	tibi	vobis	sibi
Abl.	me / mecum	nobis / nobiscum	te / tecum	vobis / vobiscum	se / secum

➤ Analiza morfoloxicamente. Indica todas as opcións posibles:

tibi:

mihi:

me:

vos:

vobis:

nobiscum:

se:

nostrum:

sui:

➤ Analiza e traduce as seguintes oracións:

Pericula a vobis vincentur.

Periculum -i (n.): perigo
Vinco -ere vici: vencer

Nobis fabulam narravit.

Fabula -ae (f.): relato
Narro -are -avi: contar

Vobiscum bellum faciemus.

Bellum -i (n.): guerra
Facio -ere feci: facer

Sapiens semper in se divitias habet.

Divitiae -arum (f.): riquezas
Habeo -ere -bui: ter
Sapiens -entis: sabio
Semper (adv.): sempre

Consul sibi domum aedificaverat.

Aedifico -are -avi: edificar,
construír
Consul -ulis (m.): cónsul
Domus -us (m.): casa

2. PRONOMES E ADJECTIVOS DEMOSTRATIVOS

• Pronombres demostrativos: *hic* ('este'), *iste* ('ese'), *ille* ('aquel').

	Singular								
	Masculino	Femenino	Neutro	Masculino	Femenino	Neutro	Masculino	Femenino	Neutro
Nominativo	hic	haec	hoc	iste	ista	istud	ille	illa	illud
Acusativo	hunc	hanc	hoc	istum	istam	istud	illum	illam	illud
Genitivo	huius			istius			illius		
Dativo	huic			isti			illi		
Ablativo	hoc	hac	hoc	isto	ista	isto	illo	illa	illos
	Plural								
	Masculino	Femenino	Neutro	Masculino	Femenino	Neutro	Masculino	Femenino	Neutro
Nominativo	hi	hae	haec	isti	istae	ista	illi	illae	illa
Acusativo	hos	has	haec	istos	istas	ista	illos	illas	illa
Genitivo	horum	harum	horum	istorum	istarum	istorum	illorum	illarum	illorum
Dativo	his			istis			illis		
Ablativo	his			istis			illis		

- Analiza estes sintagmas (caso, xº, nº). Depois câmbiaos de número (sg. > pl. / pl. > sg.).

Usa o dicionario se o precisas.

Illam epistulam:

Hi reges:

Huic viro:

Illum patrem:

Hoc factum:

Isti filii:

Hos pisces:

Horum incolarum:

Illius equi:

Illis peditibus:

Istam avem:

➤ Analiza e traduce as seguintes oracións:

Cum illo exercitu ad Hispaniam venit.

Exercitus -us (m.): exército
Hispania -ae (f.): Hispania
Venio -ire veni: vir, chegar

Macedonibus hae leges a Romanis dantur.

Do dare dedi: dar
Lex legis (f.): lei
Macedones -um (m.):
macedonios (habitantes de
Macedonia)
Romanus -a -um: romano

In hac urbe habitamus.

Habito -are -avi: vivir, habitar
Urbs urbis (f.): cidade

Hoc bello libertatem defendimus.

Bellum -i (n.): guerra
Defendo -ere defendi:
defender
Libertas -tatis (f.): liberdade

Hos mores sapientes vituperant.

Mos moris (m.): costume
Sapiens sapientis: sabio
Vitupero -are -avi: censurar,
criticar

Catilina adversus Ciceronem insidias paraverat; sed hic nefaria

Adversus (prep.+acus.):
contra
Catilina -ae (m.): Catilina
(nome propio)
Cicero -onis (m.): Cicerón
(nome propio)
Consilium -ii (n.): plan
Detego -ere -texi: descubrir,
desvelar
Insidia -ae (f.): emboscada
Nefarius -a -um: malvado,
criminal
Paro -are -avi: preparar
Sed (conx.): pero

istius consilia detexit.

3. PRONOME E ADXECTIVO ANAFÓRICO

SINGULAR				PLURAL			
	Masculino	Femenino	Neutro		Masculino	Femenino	Neutro
N	<i>is</i> (él)	<i>ea</i> (ella)	<i>id</i> (ello)	N	<i>ei /ii/ i*</i> (ellos)	<i>eae</i> (ellas)	<i>ea</i> (ellos)
Ac	<i>eum</i> (lo, a él)	<i>eam</i> (la, a ella)	<i>id</i> (lo, a él)	Ac	<i>eos</i> (los, a ellos)	<i>eas</i> (las, a ellas)	<i>ea</i> (los, a ellos)
G	<i>eius</i> (su, de él/ella)			G	<i>eorum</i> (su, de ellos)	<i>earum</i> (su, de ellas)	<i>eorum</i> (su, de ellos)
D	<i>ei</i> (le, a/para él/ella)			D	<i>eis /iis/ is*</i> (les, a /para ellos/ellas)		
Ab	<i>eo</i> (prep+él)	<i>ea</i> (prep+ella)	<i>eo</i> (prep+él)	Ab	<i>eis/iis/is</i> (prep+ellos/ellas)		

*Las formas *ii/i* en nominativo plural y las formas *iis/is* de dativo y ablativo plural proceden de las originarias *ei, eis* por asimilación de la "e" con la "i" (*ei>ii*) y luego por simplificación (*ii>i*). Puede aparecer cualquiera de ellas.

- Fai referencia a unha persoa ou cousa xa mencionada no texto (**pronome anafórico**): *Venit pater; is dixit...* (Veu o padre; este/el dixo...).
- Como **pronome persoal de 3ª persoa**: *Hostes eos invadunt* (Os inimigos atácanos / los atacan); *Eum vidi* (Vino / Lo vi).
- Pode ser un **adxectivo**: *Is miles acriter pugnāt* (Este soldado loita valerosamente).

➤ Analiza morfoloxicamente. Indica todas as opcións posibles:

eos:

ei:

ea:

eo:

eis:

earum:

eius:

eam:

id:

vae:

➤ Analiza e traduce:

Catilina fuit improbus homo; Cicero senatui eius coniurationem indicavit et rem

publicam servavit. Itaque Romani eum patrem patriae appellaverunt et ei maximos

honores tribuerunt. Tamen postea in exsilium eum miserunt. Mors eius maestissima

fuit; eam narrat T. Livius.

Appello -are -avi: chamar Catilina -ae (m.): Catilina Cicero -onis (m.): Cicerón Coniuratio -ionis (f.): conxura Exsilium -ii (n.): exilio Homo -inis (m.): home Honor -oris (m.): honor, honra Improbis -a -um: malvado Indico -are -avi: revelar Itaque (conx.): así pois	Maestus -a -um: triste Maximus -a -um: máximo, máis grande (superlativo de magnus -a -um) Mitto -ere misi: enviar Mors mortis (f.): morte Narro -are -avi: relatar Pater patris (m.): pai Patria -ae (f.): patria Postea (adv.): despois	Res publica (xen. rei publicae): república, estado Romanus -a -um: romano Senatus -us (m.): Senado Servo -are -avi: conservar, salvar Sum esse fui: ser T. Livius (xen. T. Livii): T. Livio (nome dun historiador). Tamen (adv.): sen embargo Tribuo -ere tribui: conceder
---	---	--

4. PRONOME E ADJECTIVO DE IDENTIDADE

	PRONOMBRE-ADJETIVO DE IDENTIDAD (IDEM, EADEM, IDEM)					
CASOS	SINGULAR			PLURAL		
	Masculino	Femenino	Neutro	Masculino	Femenino	Neutro
Nominativo	idem	eadem	idem	eidem, iidem, idem	eaedem	eadem
Acusativo	eundem	eandem		eosdem	easdem	
Genitivo	eiusdem			eorundem	earundem	eorundem
Dativo	eidem			eisdem, iisdem, isdem		
Ablativo	eodem	eadem	eodem	eisdem, iisdem, isdem		

- Está composto polo pronome *is ea id* + *-dem* (partícula invariable).

Alteracións:

nom. sg. masc.: *is* + *-dem* > *idem*

nom. acus. sg. n.: *id* + *-dem* > *idem*

acus. sg.: *eum* + *-dem* > *eundem*; *eam* + *-dem* > *eandem*

- Refírese xeralmente a algo xa mencionado ou que se vai a mencionar:

M. Petreius, eiusdem legionis centurio, cadit. Morre M. Petreio, centurión da mesma lexión (lexión que xa foi mencionada).

- Ás veces engádese a outro pronome para destacar a idea de identidade: *hic idem* (este mesmo).

➤ Analiza morfoloxicamente (caso, xénero, número). Indica todas as opcións posibles:

eandem:

eadem:

eaedem:

eisdem:

eorundem:

idem:

eiusdem:

eidem:

eodem:

eosdem:

eundem:

➤ Analiza e traduce:

Non semper eodem modo de iisdem rebus iudicamus.

De (prep.+abl.): sobre,
respecto a
Iudico -are -avi: xuzgar
Modus -i (m.): modo,
maneira
Non (adv.): non
Res rei (f.): cousa
Semper (adv.): sempre

Eisdem morbis non eadem remedia adhibentur

Adhibeo -ere -bui: aplicar,
usar
Medicus -i (m.): médico
Morbus -i (m.): enfermidade
Omnis -e: todo
Remedium -ii (n.): medicina

ab omnibus medicis.

Non omnes eadem sentimus.

Sentio -ire: sentir

5. PRONOME E ADXECTIVO ENFÁTICO

	PRONOMBRE ENFÁTICO (IPSE, IPSA, IPSUM)					
CASOS	SINGULAR			PLURAL		
	Masculino	Femenino	Neutro	Masculino	Femenino	Neutro
Nominativo	ipse	ipsa	ipsum	ipsi	ipsae	ipsa
Acusativo	ipsum	ipsam		ipsos	ipsas	
Genitivo	ipsius			ipsorum	ipsarum	ipsorum
Dativo	ipsi			ipsis		
Ablativo	ipso	ipsa	ipso	ipsis		

- Significa "el en persoa". Na tradución podemos recorrer a xiros como "el en persoa, el por si mesmo, o propio...".

Ipse Caesar venit. Veu o propio César / Veu César en persoa.

Virtus ipsa placet. A propia virtude agrada / A virtud por si mesma agrada.

- Analiza morfoloxicamente (caso, xénero, número). Indica todas as opcións posibles:

ipso:

ipsis:

ipsae:

ipsi:

ipsa:

ipsorum:

ipse:

ipsum:

ipsas:

ipsius:

- Analiza e traduce.

Senectus ipsa morbus est.

Ducis ipsius exemplo militum virtus augebatur.

Bello Troiano dei ipsi pugnaverunt; eidem dei eidem populo

semper favebant; Venus ipsa Hectorem ipsum in proelio

adiuvit.

Morbus -i (m.):
enfermedad
Senectus -tutis (f.):
senectudine, vejez

Augeo -ere auxi: aumentar
Dux ducis (m.): xeneral
Exemplum -i (n.): exemplo
Miles -itis (m.): soldado
Virtus -utis (f.): valor

Adiuvo -are adiuvi: axudar
Bellum -i (n.): guerra
Deus -i (m.): deus
Faveo -ere favi: favorecer
a (este verbo leva un
CRéx. en dativo)
Hector -oris (m.): Héctor
Populus -i (m.): pobo
Proelium -ii (n.): batalla
Pugno -are -avi: loitar
Semper (adv.): sempre
Troianus -a -um: troiano
Venus Veneris (f.): Venus

6. PRONOME RELATIVO

	EL RELATIVO (QUI, QUAE, QUOD)					
CASOS	SINGULAR			PLURAL		
	Masculino	Femenino	Neutro	Masculino	Femenino	Neutro
Nominativo	qui	quae	quod	qui	quae	quae
Acusativo	quem	quam		quos	quas	
Genitivo	cuius			quorum	quarum	quorum
Dativo	cui			quibus		
Ablativo	quo	qua	quo	quibus		

O pronome relativo introduce unha oración subordinada de relativo e concerta obrigatoriamente cunha palabra da oración principal en xénero e número. O seu caso vai determinado pola función sintáctica que o pronome desempeña dentro da oración de relativo.

- Fíxate na tradución e subliña a opción correcta. Bota man do dicionario se o precisas.

Antonius, QUAM / QUI / QUEM Asiam et Orientem tenebat, Cleopatram uxorem duxit
Antonio, que posuía Asia e Oriente, casou con Cleopatra.

Templa deorum, QUOS / QUAS / QUAE nostri maiores fecerunt, vidimus.

Vimos os templos dos deuses que fixeron os nosos antepasados.

Teutones, QUARUM / QUORUM / QUAE copiae infinitae erant, ad Italiam venerunt.

Os teutóns, dos que as tropas eran incontables, chegaron a Italia.

- Analiza e traduce as oracións. Sinala as subordinadas de relativo e o antecedente.

Servius Tullius occiditur a Tarquinio Superbo, cui

ipse successerat.

T. Quintius Gallos, qui ad Italiam venerant, vicit.

Occido -ere occidi: matar, asasinar
Servius Tullius (xen. Servii Tullii): Servio Tulio
Succedo -ere successi: suceder (este verbo leva un CRéx en dativo).
Tarquinius Superbus (xen. Tarquinii Superbi): Tarquinio o Soberbio

Galli -orum (m.): galos (habitantes da Galia)
Italia -ae (f.): Italia
T. Quintius (xen. T. Quintii): T. Quincio
Venio -ire veni: vir, chegar
Vinco -ere vici: vencer

Hannibal in Africam venit, quam Scipio vastabat.

Africa -ae (f.): África
Hannibal -alis (m.): Aníbal
Scipio -onis (m.): Escipión
Vasto -are -avi: devastar

Consul oppidum cepit, in quo ingentes copiae

Capio -ere cepi: tomar, conquistar
Consul -ulis (m.): cónsul
Copiae -arum (f.): riquezas
Ingens -entis: enorme
Oppidum -i (n.): cidadela

Hannibalis erant.

7. VALORES “ESPECIAIS” DOS CASOS

Explicación:

➤ NOMINATIVO

- a) Suxeito
- b) Atributo
- c) Complemento predicativo: é un substantivo ou adxectivo que depende á vez do verbo e dun substantivo que desempeña a función de suxeito. Se o predicativo é un adxectivo, concerta co suxeito en xénero, número e caso. Se é un substantivo, concerta en caso nominativo.

*Caesar in Hispaniam **praetor** venit:* César veu a Hispania **como pretor**.

*Multi **inermes** cadunt:* Moitos caen **desarmados**.

➤ ACUSATIVO

- a) CD
- b) Complemento predicativo: é un substantivo ou adxectivo que depende á vez do verbo e dun substantivo que desempeña a función de CD. Se o predicativo é un adxectivo, concerta co suxeito en xénero, número e caso. Se é un substantivo, concerta en caso acusativo

*Novam urbem **Romam** vocat:* Chama á nova cidade **Roma**.

- c) Precedido de preposición = CC
 - Preposicións de acus. de uso máis frecuente:
ad: a, cara (cast. hacia)

ante: antes de, diante de
contra: contra
extra: fóra de
in: a, cara (cast. hacia)
inter: entre
intra: dentro de
per: por, a través de
post: despois de, detrás de

d) Sen preposición = CC. O acusativo pode desempeñar a función de CC nos seguintes casos:

- Acusativo de dirección: normalmente o acusativo é o nome dunha cidade e depende dun verbo de movemento. O acusativo indica o punto ao que se dirixe o movemento da acción verbal.

*Legatos **Romam** mittebat*: Enviaba legados **a Roma**.

- Acusativo de extensión no tempo: o acusativo contén un substantivo que indica tempo (*annos, dies, menses...*). O CC expresa a duración da acción verbal.

Septem annos regit: Reina **durante sete anos** / Reina **sete anos**.

➤ DATIVO

a) CI

b) Dativo posesivo: mediante o verbo *sum* máis un dativo exprésase a posesión.

*Est **Marco** liber*: Hay un libro para Marco (literalmente) = Marco ten un libro (como o debemos traducir).

➤ LOCATIVO

Os nomes de cidades e dalgúns nomes común (e.g. *rus ruris*, “campo”) poden indicar “lugar en” mediante o antigo caso locativo (terminación *-ae* para as palabras da 1ª declinación e *-i* para as da 2ª e 3ª declinación.).

*Catilina **Romae** insidias consulibus parabat*: Catilina preparaba emboscadas para os cónsules **en Roma**.

➤ APOSICIÓN: calquera caso pode ser o núcleo dunha aposición.

- Analiza e traduce as seguintes oracións. Presta especial atención aos usos “especiais” dos casos:

Senatus Catilinam et Manlium hostes iudicat.

Catilina -ae (m.): Catilina (nome propio) Hostis -is (m.): inimigo Iudico -are -avi: xuzgar, considerar Manlius -ii (m.): Manlio (nome propio) Senatus -us (m.): Senado

Romani ex pugna victores recesserunt.

Pugna -ae (f.): batalla
Recedo -ere recessi: regresar, volver.
Romani -orum (m.): romanos
Victor -oris (m.): victorioso

Mercurius, Maiaie filius, deorum nuntius erat.

Deus -i (m.): deus
Filius -ii (m.): fillo
Maia -ae (f.): Maia (nome propio)
Mercurius -ii (m.): Mercurio
Nuntius -ii (m.): mensaxeiro

Deinde Catilina ex curia domum proripuit.

Curia -ae (f.): curia (edificio onde se realizaban accións legais e burocráticas)
Deinde (adv.): despois
Domus -us (f.): casa
Proripio -ere -puit: dirixirse rapidamente, precipitarse

Roscius cum Caesare Capuam pervenit.

Caesar -aris (m.): César (nome propio)
Capua -ae (f.): Capua (nome de cidade)
Pervenio -ire -veni: chegar
Roscius -ii (m.): Roscio (nome propio)

Romulus XXXVII annos regnavit.

Annus -i (m.): ano
Regno -are -avi: reinar
Romulus -i (m.): Rómulo

Homini est similitudo cum Deo.

Deus -i (m.): deus
Homo -inis (m.): home
Similitudo -inis (f.): semellanza, similitude